

عوامل موثر بر جذب چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار مطالعه موردی: شهرستان لاهیجان

خلیل کلانتری^۱ و محمد صادق ابراهیمی^۲

دانشیار و دانشجوی دوره دکتری، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج

تاریخ پذیرش مقاله ۸۳/۱۱/۲۱

خلاصه

به منظور بهبود تولید چای در استان گیلان، از سال ۱۳۷۹ ایجاد تشکلهای آبیاری تحت فشار در بین چایکاران در دستور کار سازمان چای کشور قرار گرفت و در طی این مدت تعدادی از این تشکلهای ایجاد و به فعالیت مشغول شده‌اند. این مقاله عوامل موثر بر جذب چایکاران به این تشکلهای در شهرستان لاهیجان را بررسی می‌کند. پژوهش حاضر بصورت پیمایشی انجام گرفته و ۱۳۵ نفر از چایکاران عضو و غیرعضو با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه که پایایی آن از طریق آلفای کرباخ تایید گردیده، جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی از آمار تحلیلی نیز نظیر ضریب همبستگی، آزمون من وایت‌نی، آزمون t، تحلیل تشخیصی، تحلیل عاملی و تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل تشخیصی گام به گام، نشان می‌دهد که متغیرهایی مانند شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی، دفعات بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار، اعتقاد به مشورت برای بهتر شدن امور و وسعت باغ دارای سیستم آبیاری، بیشترین مقدار واریانس بین دو گروه عضو و غیر عضو را تبیین می‌کنند. همچنین تحلیل عاملی انجام شده نیز متغیرهای تحقیق را براساس چارچوب نظری تحقیق در ۵ عامل ویژگیهای فردی و شخصی، اقلیمی، سازمانی، اقتصادی و اجتماعی خلاصه کرده است، که بیشترین درصد تبیین واریانس (۱۷٪) به عامل سازمانی و حمایتی تعلق دارد. نتایج حاصل از تحلیل مسیر نیز نشان می‌دهد که عامل سازمانی و حمایتی با ۰/۶۱۱ بیشترین تاثیر مستقیم و غیرمستقیم را در جذب چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار داشته است.

واژه‌های کلیدی: چایکاران، آبیاری تحت فشار، گروه‌های خودیار، تحلیل تشخیصی، تحلیل عاملی و تحلیل

مسیر.

مقدمه

اراضی دیم چایکاری را در قالب تشکلهای گروهی آبیاری تحت فشار به سیستم آبیاری بارانی مجهز کند(رستمی، ۱۳۷۷) تا راندمان تولید را از نظر کمی و کیفی بهبود بخشد. بنابراین مقاله حاضر درصدد است تا ضمن تدوین چارچوب نظری مناسب برای تبیین عوامل موثر بر جذب چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار در شهرستان لاهیجان به تبیین تفاوت بین گروههای عضو و غیرعضو و شناسایی متغیرهای تفکیک کننده گرایش و عدم گرایش چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار بپردازد و سهم عوامل موثر در این خصوص را مشخص کند.

چای بعنوان یکی از محصولات استراتژیک کشور، به دلیل نیاز به شرایط خاص اقلیمی و طبیعی برای رشد؛ و محدود بودن اراضی قابل کشت، با موانع گسترش سطح زیر کشت مواجه بوده و به همین دلیل افزایش راندمان باغات چای یکی از راهکارهای افزایش تولید بویژه از طریق آبیاری تکمیلی مورد توجه سازمان چای کشور قرار گرفته است. در این راستا و با توجه به وضعیت مزارع چای و پراکندگی و قطعه‌بندی آن، این سازمان درصدد است تا در طی برنامه پنج ساله سوم توسعه، ۴۵۰۰ هکتار از

بطوریکه افرادی نظیر سالیما عمر، رابرت دال، سوان سون، اورت راجرز و میسرا از جمله دانشمندانی هستند که عامل اقتصادی و عامل سازمانی و حمایتی را در جذب افراد در فعالیتهای گروهی موثر می‌دانند. افزون بر این عوامل، ساموئل هانتینگتون، دیوید مک کله لند، مارتین لیپست، دانیال لرنر و مایرون وینر از جمله متفکرانی هستند که به عامل اجتماعی و عامل فردی و روانشناختی در جذب افراد در فعالیتهای گروهی تاکید می‌کنند. در این میان دیوید مک‌کله لند عامل طبیعی و اقلیمی را جزء عوامل موثر بر جذب افراد در فعالیتهای گروهی می‌داند.

براساس جمع‌بندی دیدگاههای فوق و به منظور ارائه چارچوبی مشخص از عوامل موثر بر جذب چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار، این عوامل در قالب یک مدل تئوریکی خلاصه و بصورت شکل ۱ ارائه شده است که چارچوب نظری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد.

مواد و روش‌ها

از نظر محدوده جغرافیایی این مطالعه در شهرستان لاهیجان از استان گیلان انجام گرفته است. سطح زیر کشت چای در کشور ۳۱۹۱۵ هکتار در دو استان گیلان و مازندران می‌باشد که ۱۵/۴ درصد از آن در استان مازندران و ۸۴/۶ درصد در استان گیلان قرار دارد. شهرستان لاهیجان با ۷۹۳۲ هکتار از باغات چای ۲۴/۸۸ درصد از اراضی زیر کشت و با ۱۱۴۳۰ نفر چایکار ۲۷ درصد چایکاران را در اختیار داشته (میر حسینی مقدم ۱۳۸۰) و از این نظر یکی از قطبهای تولید چای در کشور محسوب می‌گردد. به همین دلیل این مطالعه در شهرستان لاهیجان انجام گرفته است.

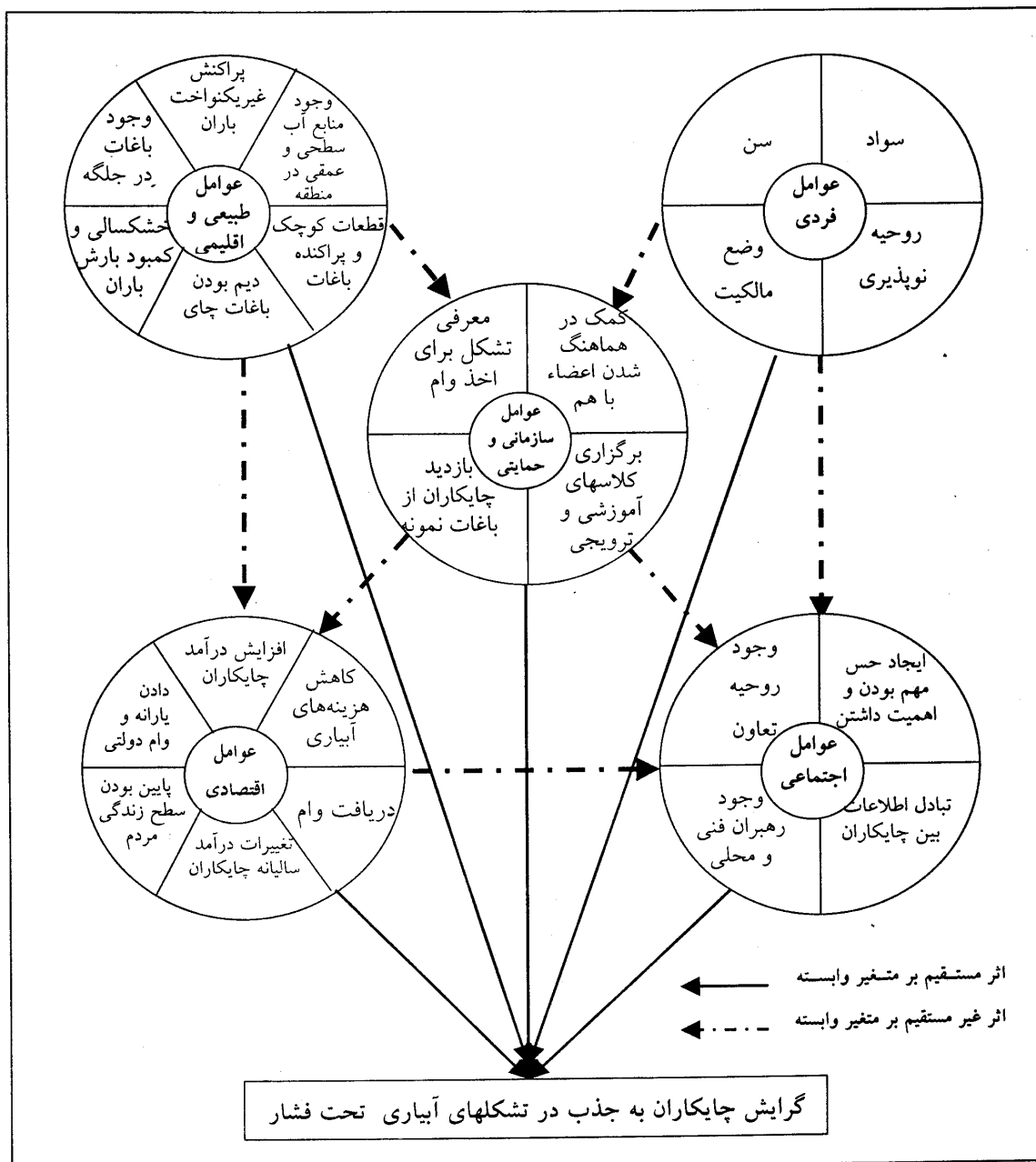
تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی است از نظر نحوه جمع‌آوری داده‌ها میدانی، و از نظر بررسی روابط بین متغیرها از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه چایکاران دهستان بازکیاگوراب از شهرستان لاهیجان می‌باشند که براساس آمار سازمان چای کشور از مجموع ۱۶۵۸ نفر چایکار تعداد ۴۷۶ نفر عضو تشکلهای آبیاری تحت فشار بوده و ۱۱۸۲ نفر دیگر هنوز به عضویت در تشکلهای آبیاری تحت فشار در نیامده‌اند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق بصورت چند

بررسی ادبیات موضوع در این زمینه نشان می‌دهد که شکل‌گیری اینگونه تشکلهای در بین کشاورزان به عوامل متعددی بستگی دارد. روسمیالیدی (۱۹۹۸)، با بررسی نقش رهبران محلی در مشارکت روستائیان برای گروههای استفاده‌کنندگان از آب در اندونزی به این نتیجه رسید که نقش رهبران محلی برای هدایت کشاورزان و مشارکت آنان در تشکلهای گروهی استفاده‌کنندگان از آب بسیار مهم می‌باشد. دایتون (۱۹۹۹)، نیز با بررسی سازمانهای آبیاری در مکزیک دریافت که، اندازه زمین، میزان برخورداری از خدمات و اعتبارات در گرایش کشاورزان به گروههای آبیاری بسیار موثر است. کریشنا (۲۰۰۰)، در تحقیقی تحت عنوان، فهم توسعه اقتصادی، آرامش اجتماعی و حکومتهای دموکراتیک در روستاهای شمال هند؛ به این نتیجه رسید که عوامل اجتماعی - اقتصادی و پتانسیل فعالیتهای جمعی و خودیاری در اجتماعات روستایی در موفقیت تشکلهای گروهی بسیار مهم می‌باشد. مطالعات انجام گرفته در زمینه یاریگریهای سنتی آبیاری در ایران توسط جوادی دوست (۱۳۵۸) در منطقه تفرش و مشارکت روستائیان در طرحهای توسعه روستایی در بخش مرکزی شهرستان قوچان توسط غفقی (۱۳۷۱) نیز نشان داد که وجود نظام برنامه‌ریزی مشارکتی و غیرمتمرکز؛ وجود نهادها و سازمانهای محلی؛ وجود روحیه استقلال و خوداتکایی؛ توزیع عادلانه امکانات؛ وجود روحیه همکاری و کمک به دیگران و سازماندهی رهبران محلی از عوامل موثر در مشارکت دادن روستائیان و کشاورزان در فعالیتهای گروهی است. همچنین محسنی‌تبریزی (۱۳۷۷)، عوامل موثر بر جلب مشارکت روستائیان در پروژه‌های توسعه پایدار روستایی شهرستان گرمسار را در سن، میزان تحصیلات، وضعیت اجتماعی - اقتصادی، عضویت در انجمن‌ها، سازمانها، گروهها و شورای محلی روستا و رضامندی شغلی روستائیان خلاصه می‌نماید (فرهادی، ۱۳۷۶).

بررسی ادبیات موضوع نشان می‌دهد که دیدگاهها و نظریات اندیشمندان مختلف در مورد عوامل موثر بر گرایش به جذب در فعالیتهای گروهی، در پنج دسته کلی: عوامل فردی (روانشناختی)، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل سازمانی و حمایتی و عوامل طبیعی و اقلیمی قابل تقسیم‌بندی می‌باشند.

و مجموعاً ۱۳۵ نفر بدست آمد که ۶۷ نفر عضو و ۶۸ نفر غیر عضو انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه مشتمل بر ۷۰ متغیر و در قالب ۵ دسته عوامل استفاده گردید. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن به صورت جدول (۱) به دست آمد که از اعتماد قابل قبولی برخوردار می‌باشد.

مرحله‌ای بوده، بطوریکه در مرحله اول تعدادی از روستاهایی که اقدام به ایجاد تشکل نموده بودند برگزیده شدند و در مرحله بعدی تعدادی از اعضای هر تشکل در داخل روستا به صورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند و متناسب با همان تعداد نیز از اعضای غیرعضو بصورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب گردیدند. حجم جامعه نمونه پس از پیش آزمون پرسشنامه و محاسبه واریانس متغیرهای اصلی از طریق فرمول کوکران محاسبه

شکل ۱- مدل نظری عوامل مؤثر در جذب چایکاران به تشکلهای آبیاری تحت فشار

جدول ۱- مقادیر آلفای کرونیخ برای مقیاس های سازه‌ها و یا عوامل

مورد استفاده در پرسشنامه

مقیاس	تعداد متغیرها	مقدار آلفای کرونیخ
نویذیری	۶	۰/۷۴۱
گرایش به جذب	۵	۰/۶۵۹
ویژگیهای اقلیمی	۷	۰/۶۹۳
ویژگیهای اقتصادی	۷	۰/۶۲۳
ویژگیهای اجتماعی	۸	۰/۷۲۴

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تعیین روابط بین متغیرهای فاصله‌ای و نسبی از ضریب همبستگی پیرسون^۱ و متغیرهای ترتیبی از ضریب همبستگی اسپیرمن^۲ استفاده گردیده است. برای مقایسه گروهها از، آزمون‌های -^۳ t و من‌وایت‌نی^۴ و برای تعیین ترکیب چند متغیر مستقلی که به بهترین وجه تفاوت بین دو گروه عضو و غیر عضو را نشان می‌دهد از تحلیل تشخیصی^۵ و برای تلخیص متغیرها در تعداد محدودی از عاملها و دستیابی به مقادیر عاملی برای استفاده در تحلیل مسیر و تعیین اثرات مستقیم و غیرمستقیم عاملها بر متغیر وابسته و تعیین سهم آنها براساس چارچوب نظری تحقق از تحلیل عاملی^۶ و تحلیل مسیر^۷ بر حسب مورد استفاده گردید. برای تعیین مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی روش KMO^۸ و آزمون بارتلت^۹ بکار گرفته شده است، که مقدار آن به ترتیب برابر با ۱۰/۶۷ و ۱۲۶۸/۶۷ بدست آمد که در سطح ۹۹ درصد معنی‌دار بودند.

نتایج و بحث

یافته‌های این پژوهش در دو بخش توصیفی و تحلیلی مورد بحث قرار می‌گیرد.

نتایج توصیفی نشان می‌دهند که میانگین سنی چایکاران عضو ۵۴/۵ و غیرعضو ۵۳/۶ سال می‌باشد و هر دو گروه از سطح

1. Pearson correlation
2. Spearman correlation
3. t - test
4. Mann – Whitney test
5. Discriminant analysis
6. Factor analysis
7. Path analysis
8. Kaiser – Meyer - Oklin
9. Bartlett test

سواد تقریباً برابر برخوردار هستند. میانگین میزان مالکیت چایکاران عضو ۰/۳۱ و غیرعضو ۰/۳۶ هکتار می‌باشد، اما تعداد قطعات چایکاری در هر دو گروه تقریباً با هم برابر هستند و مالکیت غالب نیز بصورت شخصی است. میزان نویذیری چایکاران عضو تشکله‌ها به مراتب بالاتر از چایکاران غیر عضو بوده است. میانگین دفعات شرکت در کلاسهای ترویجی برای چایکاران عضو تشکله‌ها اندکی بیشتر از دو دوره بود، در حالیکه این میانگین برای چایکاران غیرعضو تشکله‌ها تنها ۰/۵ دوره بوده است. از نظر دفعات بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار نیز، تفاوت زیادی بین دو گروه وجود داشته است. میانگین قیمت هر کیلو برگ سبز فروخته شده در سال ۱۳۸۰ برای چایکاران عضو تشکله‌ها ۱۰۶ تومان و برای چایکاران غیرعضو تنها ۹۳ تومان بوده است. اگرچه این مقدار بسیار پایین‌تر از قیمت اعلام شده توسط دولت می‌باشد ولی چایکاران عضو تشکله‌ها به دلیل کیفیت بالاتر محصول تولیدی شان به طور متوسط در هر کیلو برگ سبز جای ۱۳ تومان بیشتر دریافت نموده‌اند. میانگین تعداد دفعات شخم چایکاران عضو نیز حدود یک دفعه در سال بالاتر از چایکاران غیرعضو بوده است. شاید این موضوع به علت مهیا بودن شرایط برای کاشت سایر محصولات از جمله حبوبات در فصل گرما به سبب برخورداری از امکانات آبیاری بارانی باشد. همچنین میانگین فاصله هر دو نوبت برداشت در باغات چایکاران عضو تشکله‌ها هر ۱۷ روز یکبار و در باغات چایکاران غیرعضو هر ۲۶ روز یکبار بوده است. علت این امر استفاده از آبیاری بارانی می‌باشد که باعث کاهش فاصله هر دو نوبت برداشت محصول و در نتیجه افزایش تولید گردیده است. شاید همین امر دلیلی بر بالاتر بودن قیمت محصول چایکاران عضو نسبت به افراد غیر عضو باشد. زیرا این موضوع باعث شاداب‌تر و لطیف‌تر بودن برگ سبز چای و عدم خشکی شدن غنچه‌های آن در اثر کوتاه شدن زمان برداشت می‌باشد. میانگین ضایعات برآورد شده توسط چایکاران عضو و غیرعضو از زمان برداشت تا تحویل محصول به کارخانجات، تقریباً با هم برابر بوده است.

به منظور بررسی روابط بین متغیرها از تحلیل‌های همبستگی استفاده گردیده و از آنجا که متغیرهای مستقل

تحت فشار با احتمال خطای ۱٪ ارتباط مثبت وجود دارد. از سوی دیگر چایکاران غیر عضو اعتقاد داشتند که با ایجاد تشکلهای می‌توانند مسایلی خود را به راحتی به مسئولین انتقال دهند به همین دلیل ارتباط بین این متغیر با متغیر وابسته با احتمال خطای ۱٪ مثبت بوده است. به عبارت دیگر پایین و ناقص بودن میزان اطلاعات نسبت به تشکل‌ها، کوچک بودن قطعات باغات چای، اعتقاد به انتقال مسائل و مشکلات به سازمان چای و حل آنها توسط این سازمان با عدم عضویت آنها در اینگونه تشکل‌ها در ارتباط بوده است.

به منظور بررسی روابط بین متغیرهای فاصله‌ای از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن با توجه به دیدگاه چایکاران عضو و غیر عضو در جدول (۳) ارائه شده است.

همانطور که در جدول (۳) نیز نشان داده شده است، بین سطح سواد و شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی با میزان جذب افراد به تشکلهای آبیاری تحت فشار با احتمال خطای ۵٪ و بین تعداد دفعات مراجعه فرد به سازمان چای و عضویت در تشکلهای با احتمال خطای ۱٪ رابطه مثبت وجود دارد. این روابط حاکی از آن است که ارائه اطلاعات لازم به کشاورزان بویژه از طریق کلاسهای آموزشی - ترویجی و ایجاد ارتباط بیشتر با سازمان چای می‌تواند، مخصوصاً در جذب چایکاران باسواد به اینگونه تشکل‌ها مؤثر باشد. از سوی دیگر بین سن چایکاران غیر عضو با میزان گرایش به جذب آنان در تشکلهای آبیاری تحت فشار با احتمال خطای ۵٪ رابطه منفی وجود دارد. این موضوع نشان می‌دهد که کشاورزان مسن گرایش کمتری به عضویت در اینگونه تشکل‌ها دارند. همچنین بین تعداد مراجعه چایکاران غیرعضو به سازمان چای با میزان گرایش به جذب آنان به تشکلهای آبیاری تحت فشار با احتمال خطای ۵٪ رابطه وجود دارد.

به منظور بررسی تفاوت بین افراد عضو و غیرعضو تشکلهای آبیاری تحت فشار از آزمون من وایتنی استفاده گردیده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که از نظر تمایل به استفاده از

تحقیق به دو صورت پارامتری و ناپارامتری بودند، بنابراین بنا به ضرورت از تحلیل همبستگی پیرسون برای داده‌های پارامتری و اسپیرمن برای داده‌های ناپارامتری استفاده شده است.

جدول ۲- ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار

میزان ضریب همبستگی		ردیف متغیرهای مستقل
برای اعضاء برای کشاورزان		
تشکل‌ها	غیر عضو	
۰/۱۷۱	۰/۳۳۳**	۱ تمایل به استفاده از وام
۰/۲۴۱*	۰/۲۲۱	۲ تمایل به شرکت در فعالیتهای جمعی
۰/۲۴۴*	۰/۲۷۸*	۳ میزان اطلاعات نسبت به تشکلهای
۰/۱۷۴	۰/۱۵۲	۴ نیاز به آبیاری باغات چای
-۰/۰۲۷	۰/۱۶۴	۵ وجود منابع آب سطحی و عمقی
۰/۰۷۶	۰/۲۷۲*	۶ کوچک بودن قطعات چایکاری
۰/۰۴۸	۰/۰۱۵	۷ خسارت خشکسالی به باغهای دیم
۰/۱۶۲	۰/۳۱۴**	۸ اعتقاد به انتقال مسایلی و مشکلات به سازمان چای
۰/۰۸۱	-۰/۰۲۹	۹ وجود رهبران فنی و محلی و پیشقدمی آنان
۰/۱۶۲	۰/۰۳۶	۱۰ منطبق بودن طرح با خواست چایکاران
۰/۳۶۳**	-۰/۰۴۴	۱۱ امید به توسعه تشکل تا ایجاد کارخانه فرآوری
۰/۱۲۳	۰/۲۶۹*	۱۲ تمایل به تکمیل اطلاعات راجع به تشکلهای

* و ** به ترتیب معنی‌داری در سطح ۵ و ۱ درصد

همانطور که از جدول ۲ نیز مشخص است بین تمایل به شرکت در فعالیتهای جمعی و میزان اطلاعات نسبت به تشکلهای با میزان جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار با احتمال خطای ۵٪ ارتباط مثبت وجود دارد. از سوی دیگر چایکاران عضو احتمال می‌دادند که این تشکلهای تا ایجاد کارخانجات فرآوری توسعه پیدا نمایند و به همین دلیل ارتباط بین این دو متغیر نیز با احتمال خطای ۱٪ مثبت و معنی‌دار شده است. همچنین ارتباط بین میزان اطلاعات نسبت به تشکلهای، کوچک بودن باغات چای، تمایل به تکمیل اطلاعات راجع به تشکلهای و گرایش به جذب چایکاران غیر عضو به تشکلهای آبیاری تحت فشار نیز با احتمال خطای ۵٪ مثبت و معنی‌دار گردیده است و بین تمایل به استفاده از وام در بین چایکاران غیر عضو و گرایش به جذب آنان در تشکلهای آبیاری

جدول ۳- ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار

ردیف	متغیرهای مستقل	میزان ضریب همبستگی
		برای اعضا، برای کشاورزان
		تشکلها غیر عضو
۱	سن(سال)	-۰/۲۷۴*
۲	سطح سواد(کلاس)	۰/۰۳۸
۳	وسعت باغ چای(هکتار)	۰/۱۳۴
۴	تعداد قطعات باغ چای هر کشاورز(تعداد)	۰/۱۸۶
۵	مخارج ماهیانه چایکار(هزار تومان)	-۰/۰۹۲
۶	درآمد حاصل از چایکاری(هزار تومان)	-۰/۰۱۹
۷	میزان مراجعه به سازمان در سال(دفعه)	۰/۴۲۹**
۸	شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی(دفعه)	۰/۱۸۴
۹	بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار(دفعه)	۰/۱۰۶
۱۰	مدت زمان لازم برای اتمام طرح(ماه)	-۰/۲۲۲

* و ** به ترتیب معنی داری در سطح ۵ و ۱ درصد

وام، گرایش به انجام فعالیتهای گروهی، میزان اطلاعات راجع به تشکلهای، دسترسی به منابع آب در منطقه و اعتقاد به مشورت، تفاوت معنی داری بین دو گروه عضو و غیر عضو وجود دارد جدول (۴).

همانطور که در جدول (۵) نیز مشخص است از نظر اطلاع از تعداد افراد دارای آبیاری تحت فشار، دفعات شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی، دفعات بازدید از باغات دارای آبیاری، مقدار تولید، میزان وام دریافتی، قیمت برگ سبز فروخته شده در سال ۱۳۸۰، دفعات شخم در سال، و فاصله هر دو نوبت برداشت تفاوت معنی داری در سطح ۹۹ درصد بین چایکاران عضو و غیر عضو وجود دارد.

جدول ۴- مقایسه میانگین پاسخهای دو گروه از چایکاران عضو و غیرعضو تشکلهای آبیاری تحت فشار

ردیف	متغیرها	میانگین رتبه‌ای		آزمون من وایت	سطح معنی داری Sig
		غیر عضو	عضو		
۱	تمایل به استفاده از وام	۶۱/۱۸	۷۳/۰۹	۱۸۱۴	۰/۰۲۹
۲	تمایل به انجام فعالیتهای گروهی	۶۱/۸۵	۷۲/۳۹	۱۸۵۹/۵	۰/۰۵
۳	میزان اطلاعات راجع به تشکلهای	۵۵/۲۱	۸۰/۹۸	۱۸۰۴/۵	۰/۰۰
۴	تمایل به تکمیل اطلاعات	۶۰/۳۳	۷۵/۷۸	۱۷۵۶/۵	۰/۰۸
۵	تمایل به نماینده شدن	۵۶/۰۶	۸۰/۱۲	۱۴۶۶	۰/۰۰
۶	دسترسی به منابع آب در منطقه	۶۲/۰۹	۷۴	۱۸۷۶	۰/۰۳۸
۷	اعتقاد به مشورت	۶۰/۶۹	۷۵/۴۲	۱۷۸۱	۰/۰۰۵

همچنین به منظور بررسی تفاوت میانگین مقادیر مربوط به متغیرهای پارامتری در بین افراد عضو و غیرعضو، از آزمون t استفاده گردیده که نتایج آن در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵- مقایسه میانگین پاسخهای دو گروه از چایکاران عضو و غیرعضو تشکلهای آبیاری تحت فشار

ردیف	متغیرها	میانگینها		آزمون t	سطح معنی داری Sig
		غیر عضو	عضو		
۱	اطلاع از تعداد افراد دارای آبیاری(تعداد)	۶/۷۵	۱۰/۸۱	۴/۱۷۶	۰/۰۰
۲	تعداد دوره‌های آموزشی و ترویجی شرکت کرده	۰/۵۷	۲/۰۳	۷/۲۶۸	۰/۰۰
۳	دفعات بازدید از باغات دارای آبیاری	۳/۶۳	۵/۶۷	۴/۰۵	۰/۰۰
۴	مقدار تولید	۲/۶۴۱	۳/۳۶۴	۲/۳۱۴	۰/۰۲۲
۵	میزان وام دریافتی	۲۶/۵۴	۵۷/۳۱	۳/۱۴	۰/۰۰
۶	قیمت برگ سبز	۹۳/۲۴	۱۰۶/۸۷	۳/۵۶۲	۰/۰۰۱
۷	تعداد دفعات شخم در سال	۱/۴۳	۲/۳۷	۹/۱۴۹	۰/۰۰
۹	فاصله هر دو نوبت برداشت	۲۶/۵۳	۱۷/۳۶	-۸/۴۹۷	۰/۰۰

$$y = -4/357 + 0/199(X_{33}) + 0/078(X_{33}) + 0/72(X_{49}) + 1/025(X_{59})$$

- -

:

به منظور تلخیص متغیرها و ارزیابی چارچوب نظری تحقیق، از روش تحلیل عاملی با مقاصد تاییدی استفاده گردیده و متغیرهای مورد مطالعه در پنج عامل به شرح جدول (۷) خلاصه شدند که در مجموع ۵۱/۹ درصد واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص دادند. این متغیرها مطابق با مدل نظری در قالب پنج عامل سازمانی و حمایتی (با ۱۶/۸۶ درصد واریانس)، عامل طبیعی و اقلیمی (با ۱۰/۵۸ درصد واریانس)، عامل اقتصادی (با ۹/۷۵ درصد واریانس)، عامل اجتماعی (با ۸/۲۶ درصد واریانس) و عامل فردی (با ۶/۴۲ درصد واریانس) نامگذاری شدند.

جدول ۷- متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان ضرایب بدست آمده از ماتریس دوران یافته

میزان ضرایب	متغیرها	نام عامل
۰/۶۷۸	(X _{۳۳}) تعداد کلاسهای ترویجی	۱- عامل سازمانی و حمایتی
۰/۸۰۵	(X _{۴۸}) گفتگو با چایکاران	
۰/۵۴۰	(X _{۳۳}) بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار	۲- عامل طبیعی و اقلیمی
۰/۵۸۵	(X _{۴۶}) وجود باغات دارای آبیاری در منطقه	
۰/۵۸۸	(X _{۳۸}) وجود منابع آب سطحی و زیر زمینی در منطقه	۳- عامل اقتصادی
۰/۵۶۰	(X _{۳۳}) کوچک بودن باغات چای	
۰/۷۱۸	(X _{۴۰}) کاهش هزینههای اجرای طرح در قالب تشکلهای	۴- عامل اجتماعی
۰/۵۸۶	(X _{۳۹}) تغییرات درآمد سالانه	
۰/۵۷۳	(X _{۴۳}) پایین بودن سطح درآمد و زندگی مردم	۵- عامل فردی (شخصی)
۰/۵۹۵	(X _{۴۱}) دادن یارانه از طرف دولت	
۰/۷۸۵	(X _{۵۰}) انجام شدن سریع و راحت تر کارها به صورت گروهی	۶- عامل فردی (شخصی)
۰/۷۵۳	(X _{۴۹}) اعتقاد به مشورت	
۰/۵۹۸	(X _{۱۲}) علاقمندی به شرکت در فعالیتهای گروهی	
۰/۸۳۹	(X _۲) سن چایکاران	
-۰/۸۳۵	(X _۴) سطح سواد چایکاران	

همانطور که از جدول (۸) برمی آید عامل سازمانی و حمایتی با میزان ۰/۶۱۱ موثرترین عامل در جذب چایکاران به تشکلهای

به منظور تعیین ترکیب متغیرهای مستقلی که به بهترین وجه گروههای عضو و غیر عضو را از هم متمایز می کنند از تحلیل تشخیصی گام به گام استفاده گردید. در تحلیل تشخیصی، میزان همبستگی کانونی برای متغیرهای وارد شده در تحلیل ۰/۸۰۳ بدست آمد که مجذور این عدد، یعنی ۰/۶۴۵، نشانگر تبیین ۶۴/۵ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط مدل چهار متغیره ارائه شده در جدول (۶) می باشد. در تحلیل تشخیصی گام به گام متغیرها در چهار گام بر اساس کمترین مقدار لامبدای ویلکز وارد معادله تحلیل تشخیصی شده اند. مقدار کای اسکور نیز برابر با ۱۳۵/۵۳۳ بدست آمد که با درجه آزادی ۴ در سطح ۰/۹۹ معنی دار می باشد. این آماره بر معنی داری و قدرت تمیز خوب تابع تشخیصی دلالت دارد. ضرایب استاندارد نشده جدول (۶) مقادیر ضرایب معادله تشخیصی یا متمایز کننده دو گروه عضو و غیر عضو را نشان می دهد. بر اساس این جدول از میان مجموعه متغیرهای مورد بررسی، چهار متغیر شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی، میزان بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار، اعتقاد به مشورت برای بهتر شدن امور و میزان وسعت باغات دارای آبیاری، گروههای عضو و غیر عضو را به بهترین وجه از هم متمایز می کند.

جدول ۶- مقادیر ضرایب استاندارد نشده تابع تشخیصی

ضرایب (Z ₁)	متغیرها
۰/۱۹۹	(X _{۳۳}) شرکت در کلاسهای آموزشی و ترویجی
۰/۰۷۸	(X _{۳۳}) میزان بازدید از باغات دارای آبیاری تحت فشار
۰/۷۲۰	(X _{۴۹}) اعتقاد به مشورت برای بهتر شدن امور
۱/۰۲۵	(X _{۵۹}) میزان وسعت باغات دارای آبیاری
-۴/۳۵۷	مقدار ثابت

بر اساس مقادیر ضرایب استاندارد نشده، معادله رگرسیونی متمایز کننده دو گروه عضو و غیر عضو را می توان به شرح ذیل نوشت:

1. Stepwise Discriminant Analysis
2. Canonical Correlation
3. Wilks Lambda

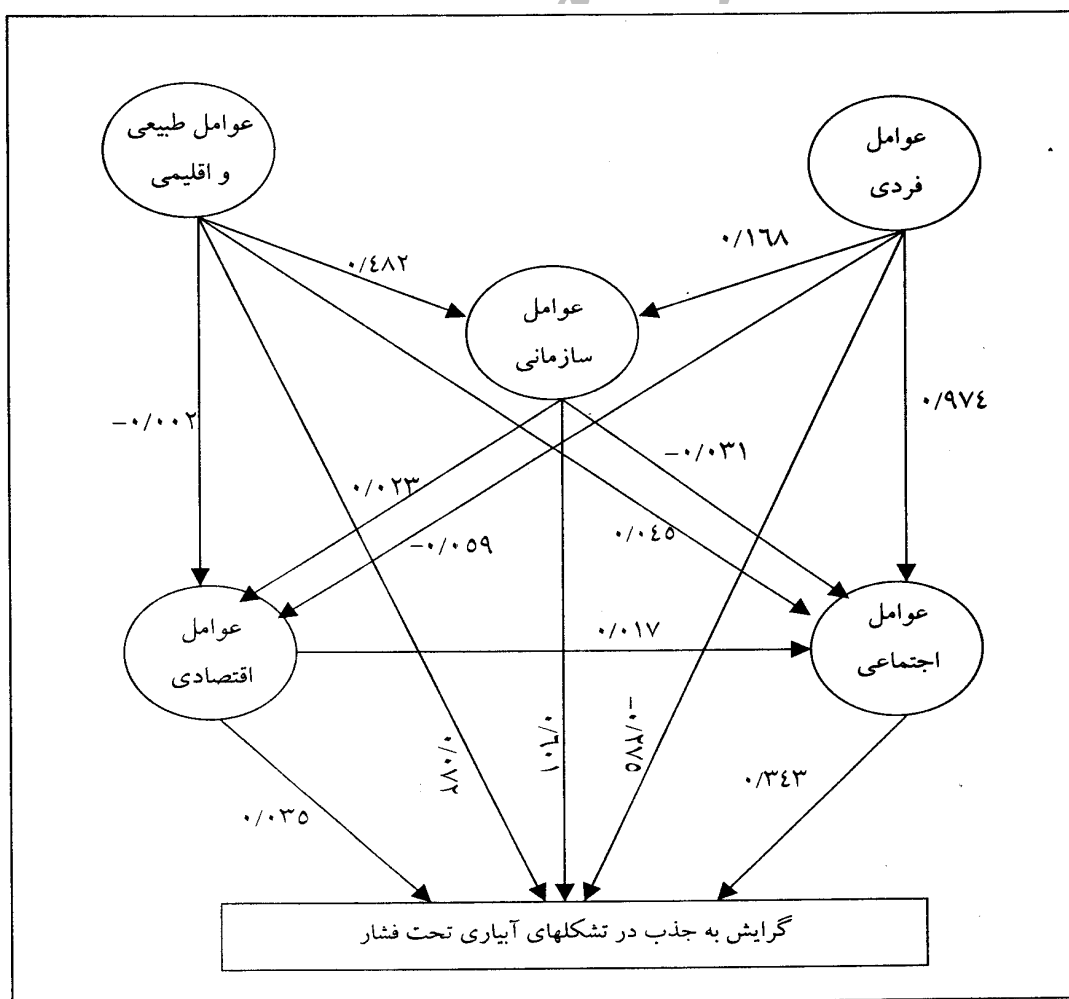
مشخص شده در تحلیل عاملی وارد تحلیل مسیر گردیدند که اثرات مستقیم و غیر مستقیم آنها در قالب جدول ۸ آورده شده است.

جدول ۸- تحلیل مسیر عاملهای اثرگذار بر جذب چایکاران در تشکلهای

ردیف	نام عاملها	میزان کل تأثیر	
		مستقیم	غیر مستقیم
۱	عامل سازمانی	۰/۶۰۱	۰/۰۱
۲	عامل اقلیمی	۰/۰۷۲	۰/۳۷۶
۳	عامل اجتماعی	۰/۳۴۳	۰
۴	عامل فردی و شخصی	-۰/۲۷۵	۰/۴۳۱
۵	عامل اقتصادی	۰/۰۳۵	۰/۰۰۶

آبیاری تحت فشار شناخته شد و این عامل نقش سازمان چای را در تشکیل و ترویج این تشکلهای نشان می‌دهد. همچنین بعد از عامل سازمانی، عامل اقلیمی، با ۰/۳۷۶، عامل اجتماعی، با ۰/۳۴۳، عامل فردی، با ۰/۱۵۶ و عامل اقتصادی، با ۰/۰۴۱ به ترتیب بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته میزان جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار بخود اختصاص داده‌اند. شکل ۲ نیز تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم این متغیرها بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد.

در نهایت نیز به منظور بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم هر عامل بر متغیر وابسته گرایش به جذب در تشکلهای آبیاری تحت فشار از تکنیک تحلیل مسیر استفاده شد و پنج عامل

شکل ۲- مدل نهایی عوامل موثر در جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار (تحلیل مسیر)

منظور افزایش درآمد چایکاران تدابیر لازم برای گسترش سیستم‌های آبیاری گروهی در باغات چای با استمرار بیشتری مورد توجه قرار گیرد زیرا همانطور که نتایج تحقیق نشان می‌دهد، میانگین قیمت برگ سبز فروخته شده چایکاران عضو نسبت به چایکاران غیرعضو بالاتر بوده و این خود می‌تواند کمک موثری در بهبود شرایط اقتصادی چایکاران باشد. از آنجا که نتایج حاصل از تحلیل تشخیصی، تحلیل عاملی و تحلیل مسیر بر اهمیت عامل سازمانی و حمایتی بر میزان جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار تاکید دارند لذا پیشنهاد می‌گردد که با تدویم این حمایتها و گسترده‌تر شدن آن، زمینه شکل‌گیری تشکلهای کشاورزی قدرتمند و پایدار در بخش چای کشور فراهم و قوانین و مقررات مشخص‌تری برای حمایت از آن تهیه و تدوین گردد.

با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهاد می‌گردد که اطلاع‌رسانی در خصوص وظایف، کارکردها و نقش تشکلهای در توسعه محصول چای بیشتر گردد. همچنین کلاسهای آموزشی و ترویجی با تداوم بهتر و گسترده‌تری ادامه یابند. از آنجا که چایکاران عضو در تشکلهای، امیدواری بیشتری نسبت به توسعه تشکلهای تا دستیابی و رسیدن به کارخانجات تبدیلی (چای خشک‌کنی) را داشتند، لذا پیشنهاد می‌گردد که راههای مناسب برای حمایت چایکاران عضو تشکل برای ایجاد کارخانجات فرآوری چای به صورت شرکتهای تعاونی، پیش‌بینی و طراحی گردد. همچنین به منظور افزایش میزان جذب چایکاران در تشکلهای آبیاری تحت فشار، برنامه‌های مناسبی برای بازدید چایکاران از باغات نمونه و دارای آبیاری تحت فشار طراحی گردد. از سوی دیگر به

REFERENCES

منابع مورد استفاده

۱. رستمی، ح. ۱۳۷۷. جایگاه بخش کشاورزی چای و راهکارهای پیشنهادی مناسب برای افزایش کمی و کیفی چای کشور. اداره کل خدمات پژوهشی چای
۲. سازمان چای کشور. ۱۳۸۰. مصاحبه با کارشناسان اداره کل خدمات پژوهشی چای.
۳. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور. ۱۳۷۸. رهنمودها و سیاستهای کلی برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۸۳-۱۳۷۹).
۴. سرمد، حجازی و بازرگان. ۱۳۷۹. روشهای تحقیق در علوم رفتاری. تهران. انتشارات آگاه.
۵. صفی‌نژاد، ج. ۱۳۶۸. بنه (نظامهای زراعی ایران). انتشارات امیرکبیر.
۶. عفتی، م. ۱۳۷۱. بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت روستائیان در طرحهای توسعه روستایی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. فرهادی، م. ۱۳۷۶. فرهنگ یاریگری در ایران - درآمدی به مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی تعاون، جلد اول: یاریگری سنتی در آبیاری و کشتکاری. انتشارات مرکز نشر دانشگاهی.
۸. فرهادی، م. ۱۳۸۰. واره نوعی تعاونی سنتی زنان در ایران، درآمدی بر جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی تعاون و مشارکت مردمی. انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی جهاد کشاورزی.
۹. کرمی، ع. و ا. فناپی. ۱۳۶۹. رسانش نوآوریهای رهیافتی میان فرهنگی. راجرز، اورت ام، و اف. فلویید شومیکر. انتشارات دانشگاه شیراز.
۱۰. کلانتری، خ. ۱۳۸۲. پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی-اقتصادی؛ انتشارات شریف؛ تهران.
۱۱. کمیته ملی آبیاری و زهکشی ایران. ۱۳۸۱. رهنمودهای انتقال مدیریت خدمات آبیاری. وارمیلیون، داگلاس. شماره انتشارات ۵۵.
۱۲. منصورفر، ک. ۱۳۷۶. روشهای آماری. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. چاپ چهارم.

۱۳. میرحسینی، مقدم، ع. ۱۳۸۰. وسعت و پراکنش کنونی چای در ایران. انتشارات سازمان چای کشور، اداره کل خدمات پژوهشی چای.
14. Krishna, A. 2000. Understanding economic development, community peace, and democratic. *Economic Review*, 124: 51-53.
15. Mbugua-Mutithi, J. 1997. Women, education and self-help groups in Kenya. *Journal of Agricultural Development* 48:123-131.
16. Oka, T, & T. Borkman. 2000. The history, concepts and theories of self-help groups: from an international perspective. *The Japanese Journal of Occupational Therapy*. 83: 77-86.
17. Rusmiald, S. 1998. Factors related to the rate of participation of the village leader in guiding the water user farmer group. Central Lampung University, Indonesia.

Archive of SID